

Covenant & Conversation yazılarına yönelik cömert sponsorlukları için The Maurice Wohl Charitable Foundation'a teşekkürlerimizle

Büyükükten Korkmamak

Emor 5781

Yahudiliğin en temel emirlerinden ikisi bu haftaki *peraşanın* içinde yer almaktadır – Yahudi kimliğinin doğasının ta kendisine temas eden emirlerdir bunlar.

Kutsal İsmim'i ihlal etmeyin; Bene-Yisrael'in içinde kutsal kılınmalıyım – Ben, sizi kutsal kılan *A-Şem*'im. Sizi, Tanrı'nız olmak üzere Mısır'dan çıkararak, Ben, *A-Şem*'im. (Vayikra 22:32-33).

Bu iki emir, sırasıyla, *Hilul A-Şem*, yani Tanrı'nın İsmi'nin kutsiyetini ihlal etme yasağı ile onun aksi yönlü sonucu olan *Kiduş A-Şem*, yani Tanrı'nın İsmi'ni kutsal kılma emridir. Ama acaba biz, Tanrı'nın İsmi'ni hangi anlamda kutsal kılabilir veya kutsiyetini ihlal edebiliriz?

Öncelikle, Tanrı söz konusu olduğunda “isim” kavramının ne olduğunu anlamamız gerekmektedir. Bir isim, başkalarının bizi tanımasını sağlayan bir araçtır. Dolayısıyla Tanrı'nın “ismi” de O'nun dünyadaki konumunu belirtir. İnsanlar onu kabul etmekte midir, O'na saygı duymakta mıdır? O'nu onurlandırmakta mıdır?

Kiduş A-Şem ve *Hilul A-Şem* emirleri, bu sorumluluğu, Yahudi halkının tutumuna ve kaderine yerleştirmektedir. Yeşayau “Siz şahitlersiniz, diyor Tanrı, benim Tanrı olduğuma dair” (Yeşayau 43:10) derken bunu kastetmekteydi.

Yisrael'in Tanrı'sı, tüm insanlığın Tanrı'sıdır. Evreni ve hayatın ta kendisini O yaratmıştır. Hepimizi – aynı şekilde, Yahudi olanları ve olmayanları – Kendi suretinde yapmıştır. Hepimizi önemsemektedir: “Merhametleri, tüm eserlerinin üzerindedir” (Teilim 145:9). Yine de, Yisrael'in Tanrı'sı, antik halkların inandıkları ilahlardan ve günümüzün bilim odaklı ateistlerinin inandıkları realiteden radikal düzeyde farklıdır. Doğa ile özdeş değildir. Doğayı O yaratmıştır. Fiziksel evrenle aynı değildir. Evrenin üstündedir. Onu bilim yoluyla – gözlem, ölçüm ve hesaplama yollarıyla – nicelemeye veya haritasını

çıkarmaya kabil değiliz; çünkü O hiçbir açıdan o tür bir şey değildir. Öyleyse Tanrı nasıl bilinmektedir?

Tora'nın radikal tezi, Tanrı'nın, münhasıran değil, ama öncelikli olarak, Yahudi tarihi yoluyla ve Yahudilerin yaşam şekilleri yoluyla bilindiği yönündedir. Moşe'nin yaşamının sonunda söylediği gibi:

Çünkü, haydi, senden önceki, Tanrı'nın yeryüzü üzerinde insanı yarattığı günden itibaren olmuş eski zamanları ve gökyüzünün bir ucundan gökyüzünün diğer ucuna kadar araştı: Böylesi büyük bir şey olmuş ya da benzeri duyulmuş mu? [Diğer herhangi bir] halk, senin duyduğun gibi, Tanrı'nın ateşin içinden konuşan Sesi'ni duyup hayatta kalmış mı? Ya da [diğer herhangi bir] tanrı – Tanrı'nız *A-Şem*'in Mısır'da [senin] gözlerinin önünde sizin için yaptığı her şeye benzer şekilde – gelip bir ulusu [başka bir] ulusun içinden meydan okumalarla, işaretlerle, harikalarla, savaşla, kuvvetli bir elle, uzanmış bir kolla ve dehşet salan büyük eylemlerle [çıkarak] Kendisi'ne almak üzere mucizeler göstermiş mi?

Henüz otuz üç asır önce, Moşe, Yahudi tarihinin benzeriz olduğunu ve olmaya devam edeceğini hâlihazırda bilmekteydi. Başka hiçbir ulus bu gibi sınavları atlatmamıştır. Tanrı'nın Kendisi'ni Yisrael'e açığa çıkarması benzersizdi. Başka hiçbir din, Sinay Dağı'nda olduğu gibi, Tanrı'nın tüm bir ulusa Kendisi'ni doğrudan açığa çıkarması üzerine inşa edilmiş değildir. Dolayısıyla Tanrı – doğrudan açığa çıkış ve kurtuluş Tanrı'sı – dünya tarafından, Yisrael halkı yoluyla tanınmaktadır. Kendi içimizde bizler, bizi aşan bir şeyin şahitliğini teşkil etmekteyiz. Biz, Tanrı'nın dünya üzerindeki elçileriyiz.

Bu nedenle, bir inanç ve bir yaşam şekli olarak Yahudiliğe karşı hayranlık uyandıracak şekilde davrandığımız zaman bu bir *Kiduş A-Şem*'dir, Tanrı'nın İsmi'nin kutsal kılınmasıdır. Bunun aksini yaptığımız zaman – o inanca ve o yaşam tarzına ihanet ederek insanların Yisrael'in Tanrı'sını hor görmelerine yol açtığımız zaman – bu bir *Hilul A-Şem*'dir, Tanrı'nın İsmi'nin kutsiyetinin ihlalidir. Amos'un şu sözlerle ifade ettiği de buydu:

Toprağın tozuna bastıkları gibi fakirlerin başlarına basıyorlar ve ezilenlerden adaleti esirgiyorlar... ve böylece kutsal İsmimi ihlal ediyorlar. (Amos 2:7)

Yahudiler, kötü, etiğe aykırı, adaletsiz bir davranış içinde oldukları zaman bir *Hilul A-Şem* durumu yaratırlar. Başkalarının “İnsanlara, bu şekilde davranma yönünde ilham veren bir dine, veya Tanrı'ya, saygı gösteremem” demelerine yol açarlar. Aynısı daha büyük, daha uluslararası bir ölçekte de geçerlidir. Buna işaret etmekten hiçbir zaman yorulmamış olan Peygamber, I. Bet-Amikdaş'ın yıkılışının ardından Babil'e sürgüne gitmiş olan Yehezkel olmuştur. Yehezkel, Tanrı'dan şu sözleri duymuştu:

Onları ulusların içine dağıttım; ülkelere saçıldılar. Tutumlarına ve yaptıklarına uygun şekilde yargıladım onları. Ve uluslar içinde gittikleri her yerde kutsal İsmimi ihlal ettiler, çünkü onlar hakkında “*A-Şem*'in Halkı bunlar; O'nun Ülkesi'nden çıktılar” deniyordu. (Yehezkel 36:19)

Yahudiler mağlup edilip sürgüne gönderildikleri zaman bu yalnızca onlar için bir trajedi değildir. Tanrı için de bir trajedir. Çocuğunu aşığılanmış ve hapse atılmış bir halde gören bir ebeveynin hissettiklerini hisseder. Bir anne veya baba böyle bir durumda genellikle bir utanç, hatta daha da kötüsü, açıklanamaz bir başarısızlık duygusu hisseder. “Nasıl olur da, onun için yaptığım bunca şeye rağmen çocuğumu kendisinden kurtaramadım?” Yahudiler misyonlarına sadık oldukları zaman, Yahudiler olarak yaşadıkları ve liderlik ettikleri ve ilham verdikleri zaman, Tanrı’nın İsmi yüceltilir. Yeşayau “Seninle övündüğüm kulumsun sen Yisrael” (Yeşayau 49:3) dediği zaman tam da bunu kastetmişti.

Kiduş A-Şem ve *Hilul A-Şem*’in ardındaki mantık budur. Tanrı’nın “isminin” dünyadaki kaderi bize ve nasıl davrandığımıza bağlıdır. Hiçbir ulusa daha büyük veya daha mukadder bir sorumluluk verilmemiştir. Ve bu, her birimizin bu görevde pay sahibi olduğu anlamına gelmektedir.

Bir Yahudi, özellikle de dindar bir Yahudi, kötü davrandığı – iş ilişkilerinde gayriahlâkî bir davranış gösterdiği veya cinsel istismardan dolayı suçlu olduğu veya ırkçı bir laf telaffuz ettiği veya başkalarına karşı küçümser bir tavır takındığı – zaman, bunun tüm Yahudiler ve Yahudiliğin ta kendisi üzerinde kötü yansımaları olur. Ve bir Yahudi, özellikle de dindar bir Yahudi, iyi davrandığı – iş ilişkilerinde namuslu bir şekilde hareket etmesiyle itibar edildiği veya istismara maruz kalmış kurbanlara ilgi gösterdiği veya açık bir cömertlik ortaya koyduğu – zaman bu sadece Yahudiler üzerinde iyi yansımalara sahip olmakla kalmaz, insanların genel anlamda dine yönelik ve dolayısıyla Tanrı’ya yönelik saygısını da artırır.

Rambam, kanunnamesinde *Kiduş A-Şem* konusundan bahsettiği kısımda şu eklemeyi yapar:

Eğer bir insan, tutumunda titiz, konuşmasında nazik, insan kardeşlerine karşı cana yakınsa, onları güler yüzle karşılıyorsa, hakarete uğradığı zaman bile hakaret etmiyorsa, ama herkesi, hatta kendisini küçümseyenleri bile onurlandırıyor, iş ilişkilerini namuslu bir şekilde yürütüyorsa ... ve aşırılık ve abartılardan kaçınarak her şeyde görevinin gerektirdiğinden daha fazlasını yapıyorsa – böyle bir kişi Tanrı’yı kutsal kılmış olur.¹

Rabi Norman Lamm, garson Mendel hakkındaki fıkrayı anlatır. İsrail’in 1976 yılında Entebbe’ye düzenlediği cüretkâr baskına dair haber bir yolcu gemisine ulaştığında, yolcular İsrail’e ve Yahudi halkına bir şekilde takdirlerini göstermek istemişlerdi. O gemide Yahudi olup olmadığını tespit etmek için bir aramaya girişildi. Yalnızca tek bir Yahudi bulunabilmişti: garson Mendel. Böylece, vakur bir törenle, yolcu gemisinin kaptanı, tüm yolcular adına Mendel’e içten kutlamalarını ilettiler. Mendel birden bire kendisini Yahudi halkının *de facto* elçisi olarak bulmuştu! Bizler, beğensek de beğenmesek de, Yahudi halkının elçileriyiz ve nasıl yaşadığımız, başkalarına nasıl davrandığımız, yalnızca bireyler olarak bizim değil, bir bütün olarak Yahudilerin ve dolayısıyla Yahudilik ve Yisrael’in Tanrı’sının üzerinde yansımalara sahiptir.

¹ Rambam, İlhot Yesode A-Tora 5:11.

“Büyüklikten korkmayın. Bazıları büyük doğar, bazıları büyüklüğe erişir, bazılarınınsa büyüklük gelir başına konar” diye yazmıştı Shakespeare *On İkinci Gece*'de. Tarih boyunca büyüklük gelip Yahudilerin başına konmuştur. Milton Himmelfarb'ın yazdığı gibi: “Dünyadaki Yahudilerin sayısı, Çin nüfus sayımındaki küçük bir istatistik hatasından daha küçüktür. Yine de nüfusumuzdan daha büyüğüdür. Görüldüğü kadarıyla büyük şeyler hep etrafımızda gelişmekte ve başımıza gelmektedir.”²

Tanrı bize, çoğunlukla inançsız, gaddar bir dünyada bizi Kendi elçileri haline getirecek kadar güvenmiştir. Seçim bize aittir. Yaşamlarımız bir *Kiduş A-Şem* mi olacaktır, yoksa, Tanrı esirgesin, aksi mi? **Bir kişiyi, göklerde, insanlara yeryüzünde iyiyi yapma ilhamı veren bir Tanrı olduğu için şükran duygularıyla dolduracak bir şey yapmış olmak – tüm ömür boyunca sadece tek bir şey bile olsa – bir insanın erişmeye can atabileceği belki de en büyük başarıdır.**

Shakespeare buradaki sınavı gayet güzel ifade etmiştir: “Büyüklikten korkmayın.” Büyük bir lider, hem şahsen bir elçi olma ve hem de halkına da elçi olma ilhamı verme sorumluluğuna sahiptir.

1. Yahudi halkı nasıl Tanrı'nın elçileri haline gelmiştir?
2. Bu sorumluluk üzerinizde ağır bir yük oluşturuyor mu?
3. *Kiduş A-Şem* yaratan bir hareket – acaba bu, sizin ömür boyu ulaşmayı arzuladığınız hedeflerden biri mi?

www.RabbiSacks.org   @RabbiSacks

The Office of Rabbi Sacks, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Rabbi Sacks'ın Ofisi Covenant and Conversation Trust tarafından desteklenmektedir

² Milton Himmelfarb, *Jews and Gentiles*, Encounter Books, 2007, 141.